

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Кафедра всесвітньої історії

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: «Празька весна 1968 року»

Студента ступеня «магістр»
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія)
Освітньої програми Середня освіта. Історія.
Правознавство.
Крота Богдана Юрійовича

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник:
доктор історичних наук, професор
Мельничук Олег Анатолійович

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Розширена шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Вінниця – 2022 рік

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Історіографія, джерельна база та методологія дослідження	
1.1 Стан вивчення проблеми.....	6
1.2 Джерельна база дослідження.....	15
1.3 Методологія дослідження.....	19
Розділ 3. Початковий етап «Празької весни» як наслідок реформаторського руху в Чехословаччині	
2.1 Витоки та причини початку «Празької весни».....	23
2.2 Військове вторгнення та «нормалізація».....	27
Розділ 3. Реакція чехословацького суспільства та міжнародної спільноти	
3.1. Реакція громадських та студентських організацій Чехословаччини на введення військ	38
3.2. Зовнішня реакція на події «Празької весни».....	46
Розділ 4. Наслідки радянської окупації. Головні постаті «Празької весни»	
4.1. Людські втрати та матеріальні збитки. Зміни в настроях та поведінці населення.....	57
4.2. Визначні діячі «Празької весни».....	62
Розділ 5. Празька весна: минуле й сьогодення	
5.1 Ретроспектива Угорської революції 1956 р. в контексті Празької весни.....	76
5.2. Празька весна як аксіома російського вторгнення в Україну.....	87
Висновки	93
Список використаних джерел та літератури	97

ВСТУП

Актуальність проблеми. Дослідження подій у Чехословаччині 1968 р. має велике значення та зберігає свою актуальність і сьогодні, адже безліч документів та нових матеріалів, невідомих донедавна, дають змогу більш глибоко проаналізувати зародження і перебіг чехословацького реформаторського руху Празька весна.

Україні, як колишній пострадянській державі ця тема особливо важлива та варта уваги, адже довгий період часу нав'язувалась лише радянська думка партійного керівництва та були засекречені важливі матеріали і документи. Тому вивчення демократичних тенденцій того часу вкрай важливе для українських дослідників на сучасному рівні.

Об'єктом дослідження є суспільно-політичне становище у Чехословаччині післявоєнного періоду.

Предмет дослідження – події «Празької весни» 1968 р.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють переважно 1968 рік, з моменту проголошення демократичних реформ до їх силового придушення. Для з'ясування передумов, причин та наслідків «Празької весни» автор іноді виходив за встановлені хронологічні рамки.

Територіальні межі дослідження охоплюють територію Чехословаччини, в межах територіально-адміністративного устрою означеного періоду.

Метою дипломної роботи є висвітлення періоду політичної лібералізації в Чехословацькій Соціалістичній Республіці, що тривав від 5 січня до 20 серпня 1968 року й закінчився вторгненням у країну радянських військ і військ країн Організації Варшавського договору.

Мета реалізується через вирішення наступних **завдань**:

- розкрити передумови та початковий етап «Празької весни» як наслідок реформаторського руху в Чехословаччині;

- висвітлити військове вторгнення в Чехословаччину 1968 року та подальшу політику «нормалізації»;
- показати реакцію чехословацького суспільства на іноземну інтервенцію;
- проаналізувати наслідки радянського вторгнення та охарактеризувати головні постаті «Празької весни»;
- обґрунтувати радянське вторгнення в Угорщину 1956 р. та його значення для Празької весни та вплив подій 1968 р. на сучасну ситуацію в Україні.

Методологічна основа дослідження складається з використання принципу історизму, об'єктивності та соціального підходу. У магістерській роботі для кращого розуміння та вивчення даної теми використані загальнонаукові та спеціально-історичні методи, зокрема це історико-хронологічний, історико-порівняльний, аналітичний, географічний та біографічний. Застосування історико-порівняльного аналізу з використанням історико-типологічного та історико-системного методів. Об'єднані методи будуть потужним засобом для історичного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів відображає свіже осмислення подій, які відбулись більше пів століття тому та його роль у формуванні думок, вражень та очікувань на сучасному етапі. введено в науковий обіг.

Зокрема з'явився більший обсяг фактичного матеріалу, а також архівних джерел у відкритому електронному доступі. Завдяки більш прозорим джерелам інформації та застосуванням сучасних інформаційних технологій в пошуку та обробці даних дали нам змогу більш ширше дослідити та описати тему нашої наукової роботи.

Практичне значення наукової роботи полягає у тому, що фактичний матеріал, аналіз подій та висновки можна використати для підготовки й написання статей та інших наукових досліджень за даною темою, а також при підготовці різних наукових заходів приуроченій цій темі або ж для порівняльної характеристики з тотожними темами. Даний матеріал допоможе

здійснювати просвітницьку діяльність для педагогів та викладачів навчальних закладів задля ознайомлення учнів даної теми, яка на сьогоднішній день є вкрай важливою.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались та обговорювались на XI Всеукраїнській студентсько-учнівській науковій онлайн-конференції «Актуальні проблеми історії слов'янських народів» (Житомир, 6 жовтня 2022 року), на якій Богдан Крот виступив із доповіддю «Передумови та причини Празької весни 1968 р.». Окремі положення магістерської роботи обговорювались також на онлайн-конференції наукового товариства гуртка всесвітньої історії у доповідді «Обговорення проблем тоталітарного режиму советів у площині ідеології та маніпулювання» (Вінниця, 22 вересня 2022 року).

Структура роботи обумовлена її темою та метою. Це вступ, п'ять розділів, одинадцять підрозділів, висновки, список використаних джерел та літератури. Повний обсяг магістерської роботи складає 106 сторінок (основний текст – 96 сторінок). Список використаних джерел та літератури нараховує 103 позиції.